

detta. Mikkonen kirjoittaa, että hänen yhtenä päätavoitteenaan on ollut ymmärtää, millä tavoin musiikki oli yhteydessä kommunistisen puolueen ylä- ja keskitasojen kanssa, ja miten paljon säveltäjät sekä musiikkiteeilijät pystyivät itsenäisesti määrittelemään neuvostomusiikkia. Mikkonen osoittaa yhdessä Kiril Tomoffin kanssa, että säveltäjäläiiton suhteet puolueeseen olivat paljon kompleksisempia ja monitasoisempia kuin aikaisemmin on luultu. Tomoffin väitöskirja *Creative Union. The Professional Organization of Soviet Composers* (2006) keskittyi säveltäjäläiiton toimintaan 1940-luvulla, kun taas Mikkonen käy läpi sen järjestäytymistä taidepoliittisen kontrollin elimeksi 1930-luvulla. Mikkosen tutkimuksen keskeisiä tuloksia on se, että vaikka modernistisena pidetty uusi länsieurooppalainen musiikki tuomittiin virallisesti 1930-luvun lopulla, saattoi säveltäjäläiitto kuitenkin hankkia kiellettyjä nuotteja kirjastoonsa ja jopa järjestää konsertteja, joissa tätä musiikkia esitettiin. Hän kirjoittaa, että ”se mikä tavalliselta kansalta kiellettiin, saattoi edelleen säilyä eliitin etuisuutena”. Mikkosen mukaan säveltäjät jopa itse hakeutuivat tekemisiin puolueen kanssa, jotta he olisivat päässeet nauttimaan samanlaisista etuisuuksista kuin kirjailijaliiton jäsenet.

Huomionarvoista etenkin klassisen konserttimusiikin näkökulmasta on yksi Mikkosen tutkimustuloksista, jonka mukaan neuvostosäveltäjät onnistuivat 1930-luvulla vaikuttamaan musiikkinsa leviämiseen myös harrastelijapiireissä. Tavallinen kansa oli aikaisemmin tunnetut lähinnä klassikoita, mutta säveltäjäläiiton ahkeran propagandan ja vähitellen tapahtuneen eri julkaisukanaviin soluttautumisen ansiosta neuvostosäveltäjien suosio kansan keskuudessa kasvoi. Levikkiin vaikutti myös median

ja informaatioteknologian kehittyminen sekä populaarikulttuurin, kuten elokuvien ja jazzmusiikin suuri suosio kansan keskuudessa. Tässä mielessä Neuvostoliiton taidemusiikin säveltäjät olivat repertuaariltaan ja tyylliseltä laveudeltaan itse asiassa paljon länsimaisia kollegoitaan edellä. Populaarimusiikin ja taidemusiikin tiivis yhteistyö kukoisti ennakkoluulottomasti Neuvostoliitossa siis jo kauan ennen länsimaista synteettistä pluralismia.

Palaan kuitenkin arvioni alkuun ja suurta yleisöä kiinnostavaan kysymykseen Šostakovitšista, jonka tulkitsemiseen Mikkosen tutkimus tuottaa lisämateriaalia totunnaista uhrimyyttä rikkoen. Hänen läpikäymänsä arkistomateriaali syventää käsitystä siitä, että vuonna 1936 julkaistu Šostakovitšin oopperaa kohtaan hyökännyt *Pravdan* artikkeli ”Sekasotkia musiikin asemasta” oli osa laajempaa tapahtumaketjua

ja valtaeliitin sisäistä kamppailua, jossa taideasioiden komitea otti ylivoimaa taidehallinnossa. Šostakovitš ei ollut kohutun tapahtuksen pääkohteena, häntä ei koskaan vangittu, saatikka hyljeksity. Päinvastoin, musiikin piirissä eniten kärsivät ne puolueen virkamiehet, jotka 1930-luvun alussa nimitettiin konservatorioiden ja musiikki-instituuttien johtoon. Mikkosen väitöskirja tuottaa siten myös eettisesti arvokkaan johtopäätöksen tuodessaan esille taidepoliittisen terrorin todellisia, mutta unohdettuja ja vähäpätöiseksi koettuja uhreja. Myös näiden elämäntarinoiden tutkimus olisi tärkeää objektiivisemmän ja kokonaisvaltaisemman musiikkipoliittisen arvion näkökulmasta. Kuten Mikkonen toteaa, tunnetut taiteilijat nauttivat kaiken kaikkiaan kuitenkin suhteellisen etuoikeutetusta asemasta suhteessa puolueen rivimiehiin.

Elina Viljanen

Journalistin työ muutoksen kourissa

Svetlana Pasti: *The Changing Profession of a Journalist in Russia*. Acta Universitatis Tamperensis 1265. Tampere: Tampere University Press, 2007.

Svetlana Pastin tiedotusopin alaan kuuluva väitöskirja *The Changing Profession of a Journalist in Russia* käsittelee venäläisen journalismin nykytilaa ja muutosta lähihistoriaan peilaten ja journalistien näkemysten kautta. Pasti väitteli Tampereen yliopistossa 17. marraskuuta 2007. Väitöskirjassaan Pasti tutkii muutoksia journalismin käytännöissä ja arvostuksissa. Keskeisiä kysymyksiä ovat millaista on olla journalisti Venäjällä ja miten toimijoiden ammatillinen identiteetti rakentuu. Aiheen taustalla ovat Pastin omat kokemukset journalistina toimimisesta.

Kirja kokoaa yhteen neljän taustatutkimuksen tulokset. Tutkimusaineistona ovat journalistien ja asiantuntijoiden haastattelut ja survey-kyselyt. Lähestymistapana on soveltaa länsimaisia professionalismiteorioita venäläiseen aineistoon, mikä antaa uudenlaista näkökulmaa venäläisiä journalisteja käsittelevään keskusteluun. Teoksen ansiona on myös perehtyminen journalistien työhön Venäjän alueilla. Suurin huomio on Suomen lähialueilla Karjalassa ja Pietarissa, mutta osa materiaalista on kerätty kaukaisemmiltakin alueilta, kuten Uralilta ja Siperiasta. Väitöskirjaan kootut artikkelit käsittelevät venäläisiä journalistisukupolvia, Pietarin mediakentän muutosta, Karjalan journalistien työn muutosta, journalismin professionalismia Venäjällä ja toimittajien ammatillisia rooleja

Venäjän alueilla. Viimeksi mainittu artikkeli on kirjoitettu yhdessä Jukka Pietiläisen kanssa.

Väitöskirja sisältää arvokasta empiiristä aineistoa. Yksi keskeisiä tuloksia on venäläisen toimittajakunnan jako kolmeen sukupolveen sen mukaan, milloin journalisti on aloittanut ammatissaan. Neuvostojournalistit tulivat ammattiin ennen vuotta 1990, transiitioajan sukupolvi 1990-luvulla ja kolmas sukupolvi 2000-luvulla. 1990-luku merkitsi neuvostojärjestelmän kriisiä ja loppua sekä kapitalistisen järjestelmän tuloa, 2000-luku vakiintumisen aikaa. Yhteiskunnan muutokset heijastuvat journalistien ammattirooleihin. 1990-luvun journalistit olivat julkaisemisen vapauden huumassa ja ammatti avoin kaikille, mikä merkitsi toimittajakunnan monimuotoistumista neuvostosukupolveen verrattuna. Vanha sukupolvi ymmärsi journalistin roolin organisaattorina ja kouluttajana, uudet toimijat taas suuntautuivat viihdyttämiseen. Presidentti Vladimir Putinin aikana yhteiskunnallinen tilanne on vakiintunut ja näkyvissä on elementtejä neuvostotraditioista itesesensuureineen. Pastin mukaan median riippuvuus valtiosta ja yksityisistä sponsoreista eroaa vain vähän Neuvostoliiton aikaisesta riippuvaisuudesta valtiosta.

Tämän päivän Venäjällä toimittajan ammatti on Pastin mukaan toisaalta suosittu ja elitistinen, toisaalta yksi ammasteista joihin yleisö vähiten luottaa. Hän näkee useiden toimittajien tekemän ammatissaan pr-työtä – muun muassa vallanpitäjien hyväksi – ja keskittyvän lähinnä oman uransa rakentamiseen: monen tavoitteena on siirtyä journalismista valtion palvelukseen tai talouselämään. Journalismi on lähestynyt virkatyötä, kun journalistit ovat vapauden kauden jälkeen jälleen palanneet valtion palvelukseen, samankaltaiseen asemaan kuin Neuvostoliitossa.

Pastilla on pessimistinen näkemys toimittajien nuoresta sukupolvesta ja lähitulevaisuudesta. Hänen mukaansa he pitävät vallanpitäjien asemaa itsestään selvänä ja toimivat jopa konservatiivisemmin kuin Neuvostoliitossa toimineiden sukupolvi. Nuorille tärkeintä on saavuttaa materiaalisia etuja, ja ammatin itsenäisyys kärsii. Pesti käyttää toimittajan ammatin muutoksesta Venäjällä käsitettä proletarisaatio, joka on vastakohta professionalisaatiolle. Proletarisaatiolla hän tarkoittaa, että ammatti ei ole länsimaisessa merkityksessä itsenäinen, vaan että se on menettänyt autonomiansa journalismin muuttuessa poliittisen propagandan välineeksi. Lisäksi ammatilliset taidot ovat heikentyneet.

Toimittajahaastatteluiden sekä survey-kyselyjen perusteella muodostuu sukupolvijaottelun lisäksi kolme nykytoimittajan perusroolia: pr-toimija, viihdyttäjä ja organisaattori. Nämä muistuttavat neuvostoaikaisia propagandistin, agitaattorin ja organisaattorin tehtäviä. Venäjän mediaekentän moninaisuus houkuttelee lukijan vielä jatkopohdintoihin: nyt kun yleisen tason trendit ovat tiedossa, voisi olla kiinnostavaa kuulla lisää eroista toimittajasukupolvien sisällä, esimerkiksi viestintävälineiden tai toimittajien erikoistumisalueiden mukaan. Voi myös pohtia, voisiko median rakennemuutoksista, kuten kaupallistumisesta, seurata jotakin hyvääkin toimittajien ilmaisunvapauden kannalta.

Katja Koikkalainen

Perusteellinen opas Venäjän arkielämään

Outi Parikka: *Äiti-Venäjän aapinen*. Jyväskylä: Atena, 2007. 413 s.

MTV3:n Venäjään erikoistunut toimittaja Outi Parikka on kirjoittanut kirjan kokemuksistaan. Hän arvelee, että kirjasta voisi olla apua suomalaisille naapurimaan ymmärtämisessä – Venäjään saattaa suomalaisesta näkökulmasta katsottuna näyttää sumealta tai jopa käsittämättömältä. Kirja on tyyliltään lähinnä journalismia, mutta ehdottomasti hyvää sellaista. Tällaista lukisi mielellään enemmän myös sanomalehdistä.

Parikan suhde venäläisiin on lämmin ja kirjan jälkisanoina hän kertoo tiestään Venäjälle. Hän lähti maahan 1980-luvun lopulla Venäjä-myyteistä mitään tietämättömänä ja selvisi kulttuurieroista vaihto-opiskelijana Kiiovassa. Avoin suhtautuminen alueeseen avasi ikkunan todelliseen venäläisyyteen, mikä liikaa

Venäjän mystifiointia lukeneelta ei olisi ehkä onnistunut. Parikka myös uskoo naapurimahan ja sen asukkaisiin, vaikka torjuukin Fjodor Tjuttševin ajatuksen siitä, että Venäjää ei voi järjellä ymmärtää, vaan siihen voi vain uskoa. Tietoyhteiskunnan Parikka uskoo vapauttavan Venäjän kansasta energiaa uudella tavalla, kirjoittamattomien lakien asema heikkenee, kun hyvä hallintotapa etenee ja kansalaisyhteiskunnan vahvistuminen heikentää korrup tiota ja byrokratiaa ja tällä tavoin myös valehtelua.

Parikka esittelee maata venäjän kielen aakkosten avulla. Yhtä kirjainta vastaa yksi hakusana. Menetelmän voisi kuvitella toisaalta rajoittavan käsiteltävien asioiden määrää ja toisaalta tuovan mukanaan jotakin tarpeetonta. Tältä on kuitenkin vältytty, sillä Parikka ei rajoitu pelkästään avainsanoihinsa, vaan esimerkiksi televisiota koskevassa luvussa kertoo myös muista tiedotusväli-